

(המשך מעמוד 12)

וסטנו במטוס מארוקאי מעל לארץ זו, עם הניתיביניים במקנאס. בטיסה זו הרשינו לעצמנו, ברעם הראשונה, לדבר כמה מילים בעברית. בפאס רשם סרטאוו בכתב ידו מסר לכנס של המועצה הישראלית למען שלום ישראל... פלסטיני, שנשא את התאריך 1 בינואר 1981, ושהסתיים במלים: "קרוב יותר מכפי שמאמינים אויבינו, יקום וישרור השלום בין מדינת ישראל והמדינה הפלסטינית... איש מן הנוכחים באותו כנס לא יכול היה לנחש על מה מבוססת אופטימיות זו. שפתיו היו חתומות גם כלפי שותפיו הקרובים ביותר. כעבור חודש, ערב פרידתי מן הכנסת נאמתי בה על המשמעות של ועידת טאיף בסעודיה, שבה מילא חסן המלך תפקיד מרכזי - וגם אז לא יכולתי אף לרמוז על מקורות המידע, שהיה לאין שיעור מוטמן יותר מן המידע המגוחך שהיה בידי יצחק שמיר.

בכל הדרך כמטוס מקאואבלנקה לפאריס, כאשר התבוננתי בנוסעים (במטוס זה לא הייתה מחלקה ראשונה) חשבתי על הנושא שהעסיק אותי למן הרגע הראשון במארוקו: איך זה הצליח המישטר בישראל להוריד את המארוקאים אל תחתית המדרגה. התרשמתי שהעם המארוקאי משתווה עם המתקדמות שבארצות הערביות. יש בו אינטימינציה מפורארת, המעורה במידה כמעט שווה בתרבות הישראלית ובתרבות הערבית העתיקה. יש בה מפורת מפורארת של אופי שנים, ובנייה תקופת שבהן היתה מארוקו מעצמה עוקמת. זהו עם נא כעברו ובתרבותו, עם זקוקיקומה. יהודי מארוקו הם חלק מן העם הזה. איך זה נשברה גאונותם כארץ, עד כי רבים מהם למדו לבזוז לתרבותם וזעברם?

הבטחה מלכותית

את הנקודות שסוכמו בין המלך ובינינו היתה כי בתאריך מתאים, שייקבע עליידי המלך, נזומן טוב, כמישלחת רשמית, וכי פגישה זו תתפרסם ברבים. בדצמבר 1982 נסע המלך לארצות-הברית, בראש מישלחת מטעם הליגה הערבית, שמטרתה היתה להסביר לנשיא רונלד רגן את משמעות החלטות שהתקבלו בוועידת הפיסגה הערבית בפאס שבמארוקו. החלטות אלה קרובות למצע המועצה הישראלית: הקמת מדינה פלסטינית בגדה וברצועה, שלום, הבטחת קיומן של כל המדינות במרחב - כשהכוונה היא לישראל. במישלחת נכלל גם נציג בכיר של אש"ף, ח'אלד אל-חסן, שלא השתתף בפגישות הרשמיות עם האמריקאים. המלך זכר אותנו, ועיצאם אליהם טאווי עזר לו לזכור. הזומנו שוב באופן בהיר: המסר: מלך מארוקו ישמח לקבל את פני שדושתנו בוושינגטון או בניוירוק.

במגליה-התעופה של ניוירוק התקבלנו עליידי שליחו של המלך, היינו אורחיו במשך כל ימי שהותנו. אני מאחל לכל יהודי להיהנות מהכנסת-האורחים של מלך מארוקו במקום כלשהו בעולם.

המלך נפגש עם רגן, נאם בעצרת האומות-המאוחדות - היה זה נאום מרשים בשפה הערבית, שננאם בלי הכנה, ובלו קריאה מן הנייר - ומשם הגיע ישר לפגישה עימנו, שהתקיימה בוויולה של ראש מישלחת מארוקו פרנץ - בכרונסטויל, פרבר של מיוחסים ליד ניוירוק. המקום דמה זמנית למחנה ערבי - לכבוד ביקור המלך הוקם אהלו מירוחי ציבעוני גדול והובאו קאראוואים.

כשבאנו, עדיין לא חזר המלך מן האו"ם. חיכינו לו בקאראוואן של אנשי דביטחון. בחוץ המתין צבא של צלמייטלווייה ועיתונאים. איש מהם לא העלה על דעתו כי שלושת האנשים שחלפו על פניהם הם ישראלים.

אחרי זמניה נקראנו פנימה. המלך קיבל את פנינו בחליפה אפורה. גם שלושתנו לבשנו הפעם, חליפות פורמליות. ענדנו, כמוכן, את סמל המועצה - דגליהן השלובים של ישראל ופלסטין. הוא עמד ליד הדלת, לחץ את ידינו בחמימות והכניס אותנו לחדר, שבמרכזו עמד שולחן ועליו ערימה ענקית של ממתקים מארוקאיים.

המלך היה בחברת יועציו, אחמד אלג'רה ובוסיטה. ידינו בן-יטודה איתר מעט. משרת נכנס פנימה, הגיש למלך פתק שבו ביקש אישור להיכנס - וחסן קרא לו. בהיכנסו, נישק את ידו של המלך.

שעה קלה אחרי כניסתנו, נכנס אלולם צבא של עיתונאים וצלמים. המלך הורה להשאר בבקום רק את נציגי כליה-התיקורת המארוקאיים. צולמנו עליידי צלמי עיתונות וטלוויזיה.

הפעם דיבר המלך צרפתית, אך עבר מדי פעם לאנגלית, כאשר נוכח לדעת כי אנו מתקשים להבין. הוא גילה שוב שליטה מוחלטת בחומר. הוא ידע היטב מה מתרחש בישראל.

לגבי פירסום הפגישה ביקש שנשאיר בידינו את ההחלטה מתי לפרסם את הפגישה, דרושה אסטרטגיה למען השלום, אמר, "צריכים לשמור על החמושת". כלומר: זה עתה נאום חשוב בזכות השלום, ואת צעדו הבא כדאי לדחות לכמה ימים.

ניחשנו שהיתה גם סיבה אחרת לדחית הפירסום. המלך בא לארצות-הברית בראש מישלחת מטעם הליגה, שכללה גם את שרי-החוץ הסורי. לא היה זה מן הסגט הדיופומטי לנשות במיסגרת זו מעשה, שהסורים יכלו לראות בו התגרות רבה.

סימכו עליי, אמר, אני מבטיח, ואני אקיים. המלך עמד בהבטחתו. השבת, שיחה עם עיתונאים צרפתיים, הודיע פומבית ופירסום כי נפגש פעמיים עם "שלושת הישראלים שנפגשו עם יאסר ערפאת". הוא גם הזכיר כי הפגישה הראשונה נערכה במארוקו בדצמבר 1981, והשנייה בניוירוק לפני חודשיים.

שרון והטבח

המלך היה בקיא מאוד בדיוני ועדתי-החקירה לענין טבח הפלסטינים בבירות. הוא תפס, למשל, כי אסור לאיראל שרון לרוב עם ראשי הצבא. הוא התרשם כי עדותו של שרון בוועדה היתה נגד הצבא, וכי זה מסכן את מעמדו. הוא התעניין בתוצאות הצפויות של החקירה והשלכותיה לגבי קיום הממשלה הנוכחית ושינויים אפשריים.

ובעיקר: כיצד יכוד העולם הערבי לעזור למחנה-הישום הישראלי, שהפגנותיו בימי המיחמה ואחרי שאתילא עשו רושם כביר על כולם.

הנושא של יהודי מארוקו תפס גם בפגישה זו מקום מרכזי. דיברנו על אהרון אבו-חצירא (המלך הכיר היטב את תפס מן המשפחה). על תמ"ע, על המארוקאים הצעירים שהחלו מבינים את הקשר בין השלום ובין מצבם בחברה הישראלית. ועוד.

הרבינו לדבר על הצעדים הבאים הדרושים לקידום השלום - אך על כך איני יכול לדחות, כמוכן, בלי הסכמת המלך.

כאשר סיימנו - הפגישה ארכה גם הפעם כשעתיים - ליווה אותנו המלך עד לדלת.

"בוא היוב והכל יבינו אצלכם כי פעולתכם למען מדינתכם חשובה יותר מכל פעולה אחרת", אמר ברצינות מודגשת.

לחצנו ידיים תוך קידה קלה. הפגישות האלה מיוחדות, כך אני משער, תפקיד מסויים בהכשרת הקרקע לפגישתנו עם יאסר ערפאת. המיכתם המוכחת של כמה מראשי מדינות-ערב בקו של ערפאת וביחסיו עם מחנה-הישום הישראלי הציפונו היא מרכיב חשוב בניצחון מדיניותו בקרב העם הפלסטיני.

עתה הודיע המלך כי הוא מעמיד תפס גם בפגישה כל פגישה בין ישראלים ופלסטינים, אשר יוסכם עליה ביניהם. היתה זאת מחווה נוספת של מנהיג, המסור בלב ובנפש לענין השלום - אף שלו עצמו אין כל רווח מכך.

כמה מנהיגים יש כיום בעולם, המוכנים לעשות מעשה איריאליסטי, שאין שכר עימו?

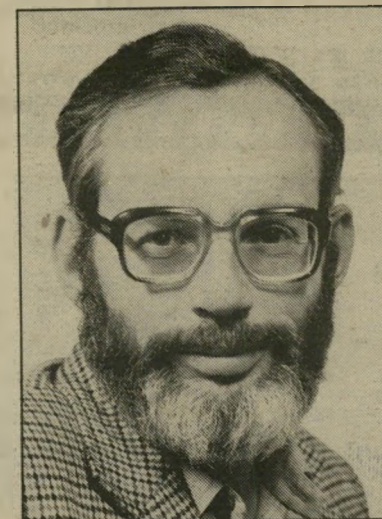
(המשך מעמוד 7)

במילים אחרות: בבורסה של תל-אביב נוצר צירוף-מיקרים מיוחד במינו. הי אוצר היה מעוניין בירידת שרייה-המגיר יות, מסיבה שעוד תוסבר. בדרך-כלל זה רחוק מלהספיק. הבנקים יכולים להזיז סום את מגמות מישרד-האוצר, והם כבר עשו זאת לא פעם בעבר. כבר נשמעו לא פעם בעבר הצהרות של שרי-האוצר הדלפות ממישרד-האוצר, שהיו יכולות להיות בעלות משמעות חמורה לבורסה, אך השערים לא ירדו, משום שהעיתוי לא התאים לבנקים.

כל אחד משני הבנקים הגדולים - בנק לאומי ובנק הפועלים - חשש ש-הבנק השני יקדים אותו בהפעלת "תרגיל האפס" - וכך ייגבר עליו במאון השנתי. גם הבנקים האחרים לא רצו להיפגע.

3 שיחוף פעולה עם האוצר

לא רק עניין המאזן הסריד את מנר חתם של הבנקים הגדולים. הדיאגיה אותם מאוד העובדה שחלקים גדלים רר הולכים משוק-המניות התחילו להתחמק משליטתם המוחלטת (ראה מיסגרת). כבר

יועץ פלסנר יוסיף פעולה

באוקטובר של שנת 1982 התפרסמה הי עובדה שחלקן של מניות הבנקים מכלל שוק-המניות ירד ב-23% בתוך עשרה חודשים.

משמעות הדבר היתה, שחלקן של מגיר יות הבנקים בשוק היה קצת פחות מ-51%. המגמה הזאת התגברה והלכה בי קצב מואץ לקראת סוף השנה, ובתחתי-לטה של השנה האחרית החדשה, ויש המעריכים כי חלקן של מניות הבנקים בכלל השוק התקרר במידה מדיאגיה מאוד ל-40%!

מכיוון שהמניות שלהם עצמם - הי מצויות בירידה בשפע - הן מכשיר השליטה העיקרי של הבנקים בשוק, הם היו מודאגים ביותר.

הם גם לא הסתירו, לעיתים, את הדאגה הזאת. כך, למשל, אמר אלי הון, יו"ר ההנהלה המצומצמת של בנק-דיסקונט כבר בחודש נובמבר של שנת 1982, כי "יותר ויותר מורגשות המיסלקות הפריטיות של הגופים הפינאנסיים הגדולים, הפועלים במקביל למערכת הבנקאות". ארנסט יפת, המנכ"ל המודאג לא פחות של בנק לאומי, הציע כי יוקמו שתי בורסות. כך שלפחות באחת מהן תישמר השליטה המוחלטת של הבנקים. יו"ר ההנהלה של בנק הפועלים, גיורא (ג'ור) ריי ("גית ערך סידרת פגישות עם שרי-האוצר, יורם אריזור, וקשה להימנע מ-המחשבה שדובר בפגישות האלה על הי מתרחש בבורסה התל-אביבית.

4 המשימה: לסלק מחחרים

"המיסלקות הפרטיות" שדיבר עליהן מנכ"ל בנק-דיסקונט, היו אלה של כמה וכמה מנהלי תיקים גדולים ובעלי חברות להשקעה, וכן מנהלי קר

נות-נאמנות. הקבוצה הידועה כקבוצת-ריי גרפישמן היתה רק אחת מהן - הגדולה והתוקפנית שבכולן. אטיאס הצליחו יוסי ריגור ואליעזר פישמן לכבוש לעצמם נתח גדל והולך של השוק, והבנקים כבר לא הרגישו בטוחים כמו בעבר. אך ריגור ופישמן, כאמור, לא היו היחידים בשטח. הבנקים פשוט התחילו לאבד את השליטה שהם הורגלו לה. המפולת של ינואר '83 טיאתאה - פשוטו כמשמעו - את הגופים האלה, מתחריהם של הבנקים הגדולים. כאשר אמר מי שאמר שצריך לבדוק מי הרוויח מן המפולת - הוא התכוון, כנראה, גם לכך.

5 האמצעי: דק לא עם ריווחי-הון

בין הבנקים הגדולים ובין מישרד-האוצר היה שיתוף-פעולה כמעט מלא. גרם לכך אינטרס משותף של שני הגורמים. כבר בהתחלת חודש נובמבר התי פרסמו בעיתונות ידיעות על כך שמישרד-האוצר מודאג מן המגמה של העלייה המהירה בשערים בבורסה, בגלל שמועד פרעונו של תוכנית-היסכון רבות מגיע בחודש פברואר. החוסכים לא ימשיכו להשקיע את כספם בתוכנית-היסכון אם הם יחשבו שהם יכולים להרוויח בקלות בבורסה הגואה.

לכאורה, יכול היה מישרד-האוצר להי ביא לירידת שערים לא עליידי הדלפות והודעות על שינויים הצפויים בחוקים הנוגעים לקרנות נאמנות, אלא בצעד פשוט, שהיה גם מוריס לקופת האוצר כסף רב: עליידי הטלת מס ריווחי הון על המשקיעים בבורסה. אך מישרד-האוצר לא העלה על דעתו לפגוע דוקא בבעלי-בריתו, הבנקים הגדולים. הבנקים האלה הם גם המרוויחנים הגדולים של הבורסה, והמס הזה היה פוגע בהם יותר מאשר באחרים.

6 ההכנה: ריכוך דעות הקהל

הפלת השערים בבורסה נעשתה בי דרך מתוכננת היטב. כמה עיתונאים שיתפו פעולה עם הבנקים האוצר, ויצרו אווירה ציבורית מתאימה שתפחיד - במועד שהתאים לבנקים - את המשי-קיעים הקטנים, ותוסיף גם אותם למיורץ של הורדת-השערים.

העיתונאים אולי היו סבורים שהם "משתתפים במישחק" וגם עושים את עבודתם - להביא מידע לציבור, אך למעשה הם תומרגו. שוב נשמעו האמירות החבוטות על "שוק גבוה מדי". לאמירה זאת אין שחר, ואין לה שום הסבר כלכלי סביר. יתכן, בהחלט ששעריהן של מניות מסויימות יהיו גבוהות מדי ומלאכותיות, אך זאת רק יחסית לערכן של מניות אחרות. למשל: כאשר שווי השוק של מניות חברת אינקובה ומניות קונצרן אדרון הן שוות, ברור שיש כאן אבסורד מוחלט, והרצת מניות סתם. אך זה אינו אומר ש"שווי השוק" גבוה מדי.

שווי השוק מבטא את העובדה הכלכלית הפשוטה, שאין אלטרנטיבות קוסמות יתר תר לעודפי-הכסף של הציבור מאוסר הדי זקת מניות של גופים כלכליים. שווי הי שוק אינו "גבוה מדי" משום שערכו של מייפעל כלכלי - בנק, בית-החרושת או שטה קרקע - אינו ניתן למדידה כמדי תית מדוייקת, אלא רק למדידה ביחס למייפעלים כלכליים דומים.

כשם שדירה יכולה להימכר בשנה מסויימת במחיר מסויים, ושנה אחר-כך במחיר כפול - כך הדבר גם לגבי מגיר ותיו של מי שמחזיק את הבעלות בדי-רה הזאת, ובגוש הבניינים שהיא שייכת אליו.

אין גם טעם רב בהשוואה בין מחירו של בנק ישראלי ובין מחירו של בנק אמריקאי שהוא גדול יותר, משום של-בנק הישראלי, למשל, יש שליטה בנתח נכבד של הבורסה, והוא אינו משלם כמעט מיסים, בעוד שהבנק האמריקאי אינו יכול לפעול גם כברוקר בבורסה של ניוירוק, והוא גם משלם מיסים. העיתונות גם פירסמה בחפזילב את (המשך בעמוד 68)